**Mirela Teodorescu**

# PROBLEME DE SINONIMIE ÎN LIMBA LITERARĂ A SECOLULUI AL XIX-LEA

Încercările de descriere a limbii române literare în epoca veche au subliniat nu o dată prezența unui fenomen denumit uneori „concurența termenilor". Este vorba de existența unor relativ largi posibilități pe care scriitorii şi, în general, oamenii de cultură s-au putut baza în dorința de a-şi expune mai clar ideile sau de a varia expresia: prezența în limbă a unor termeni diferiți, dar cu aceeaşi semnificație[1]. S-a observat în studiile de specialitate că, în rândul acestor sinonime se înscriu, în primul rând, termeni de origini diferite, unii vechi, moşteniți din latină, alături de alții, împrumutați. Pe de altă parte, se întâlnesc în limba veche şi alte tipuri de cuvinte cu sensuri identice sau apropiate, derivate de la aceeaşi temă, dar cu sufixe diferite, sau derivate cu sufixe, cu prefixe sau regresive, alături de cuvinte formate prin schimbarea categoriei gramaticale, toate prezentând însă acelaşi element comun, tema. Această categorie de sinonime reflectă, de cele mai multe ori, existența unor soluții diferite, folosite la adaptarea împrumuturilor la sistemul derivativ al limbii[2].

Dacă ne vom îndrepta atenția către limba cultă a secolului al XIX-lea, vom putea observa că acest fenomen este extrem de frecvent întâlnit. Ne aflăm, în secolul al XIX-lea, aşa cum se ştie, într-o perioadă de statuare a normelor limbii literare, într-o configurație modernă. Această configurație presupune şi adoptarea unui număr apreciabil de termeni noi, preluați din surse externe în cea mai mare parte, care trebuie adaptați şi încadrați în anumite categorii deja existente. Procesul acestei adaptări este lung, adesea contradictoriu. Cele mai diverse modalități sunt utilizate în vederea realizării scopului propus. Împrumuturile ajung să capete un aspect cât mai apropiat de cel curent în elementele lexicale vechi. Procesul este complex, factori care țin de fonetică, morfologie, formarea cuvintelor şi chiar de sintaxă concurând la definitivarea lui.

Vom aduce în discuție, în cele ce urmează, câteva din problemele de sinonimie pe care diversele cuvinte noi, cu circulație în epocă, le prezintă. Ne-a interesat, în primul rând, aspectul formal al cuvântului nou, încadrarea lui în nişte tipare derivative deja existente.

Am constatat astfel că existența în limba textelor literare ale secolului al XIX-lea a unui număr apreciabil de sinonime, identice sau, uneori, parțial

[1] Vezi Gh. Chivu, *Atestări lexicale în scrierile mitropolitului Dosoftei,* în LR, LII, 2003, nr.5–6, p.397–398.

[2] ILRLV, p. 207–208, 226–227, 420, 439–440.

BDD-A585 © 2009 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:51:59 UTC)

identice, este efectul unei mari nevoi de îmbogățire a lexicului, încă destul de sărac, mai ales în ce priveşte exprimarea unor noțiuni abstracte. Este, în acelaşi timp, o ilustrare a unor eforturi, oscilații, ezitări în alegerea celor mai bune soluții de adaptare a cuvintelor străine, de cele mai multe ori latino-romanice, care să se conformeze unui sistem de norme propus de una sau alta din orientările lingvistice ale epocii. Se poate vorbi, în consecință, de împrumuturi din diferite limbi, de traduceri sau calcuri, alături de adaptări ale cuvintelor recent împrumutate la tiparele derivative deja cunoscute. Variantele întâlnite sunt diferite, prezența fiecăreia din ele se poate explica prin diverşi factori, între care cei cronologici, geografici sau, uneori, stilistici sunt mai frecvent observați.

Cele mai ilustrative cazuri ar fi cele care reprezintă rezultatul încadrării unui împrumut recent în tiparele derivative mai vechi, obişnuite, întâlnite frecvent în perioada imediat anterioară, curente şi la începutul secolului al XIX-lea, paralel cu reîncadrarea aceluiaşi împrumut în alte tipare, nu o dată vechi, fenomen foarte vizibil mai ales în a doua jumătate a secolului. Aşa, de exemplu, alături de *publicarisi* (D.Golescu, în RCO, 555; Vîrnav, Asachi, la Ursu II, 428; documente din 1814, 1832, în DLR), cuvânt latino-romanic, întâlnit frecvent la începutul secolului, şi încadrat în grupa verbelor în **-isi**, împrumutate din greacă, există şi *publicui* (CR 1831, documente din 1824, 1832, în DLR; Pann, în CILRL I, 36), alcătuit după modelul vechilor verbe în **-ui**, şi *publicălui* (Beldiman, în DLR; Bobb, Aaron, la Ursu II, 429), adaptat cu un alt sufix, **-ălui**, dar şi *publica*, cu **-a** (Heliade, Kogălniceanu, Pleşoianu, Caragiale etc., în DLR). În cercetări anterioare consacrate adaptării neologismelor împrumutate mai ales în secolul al XIX-lea este observată frecvența mai mare a verbelor neologice în **-ălui** în textele ardelenilor şi ale bănățenilor, „care foloseau multe verbe de origine maghiară şi germană terminate în **-ălui** şi, respectiv, **-irui**”[3]. O formă ca *tratarisi* „trata” (Mumuleanu, în CILRL I, 20; I.Văcărescu, la Ursu II, 39), a fost înregistrată alături de *tracta* (Heliade, Asachi, Mureşanu, în DLR s.v. *trata*), împrumut savant din latină şi *trata* (Negruzzi, Kogălniceanu, în DLR), un împrumut din franceză sau italiană. Alături de *raportui* (1836, DB II, 30; documente din 1813, 1844, în DLR), de asemenea un împrumut latino-romanic căruia i-a fost aplicat un sufix vechi, a fost înregistrat *raporta* (Bolintineanu, Caragiale, în DLR), mai aproape ca formă de etimon. Au fost întâlnite, de asemenea, atestări cu *formarisi* (AR 1830, *Buletin* 1833, la Ursu II, 288), *formălui*, mai frecvent în sintagma *act formăluit,* şi *formăluire* (Vîrnav, la Ursu II, 338; 1847, DIB, 290; Pann, în CILRL I, p. 45), alături de *forma* (Negruzzi, Odobescu, Maiorescu, în DA), împrumutat din franceză şi încadrat în categoria verbelor de conjugarea I în **-a** etc. Trebuie subliniat faptul că tendința de a încadra cele mai multe verbe împrumutate în epocă la conjugarea I se manifestă cu precădere spre mijlocul secolului al XIX-lea. Ea este foarte vizibilă dacă examinăm

[3] V. Despina Ursu, *Încadrarea morfologică a verbelor neologice în limba română din perioada 1760–1860*, în LR, XIX, 1965, nr.3, p.375; Gheție, ILRL, p.137.

BDD-A585 © 2009 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:51:59 UTC)

ediţiile succesive ale aceleiaşi lucrări. Astfel, de exemplu, dacă în prima ediţie din 1836 a cărţii lui G.Asachi, *Elemente de matematică,* sunt mai des întâlnite verbele adaptate cu **-ui**, şapte ani mai târziu, în ediţia a doua a aceleiaşi lucrări autorul le-a înlocuit cu cele în **-a**. Astfel, în loc de *calcului* sau *comparui* etc. din 1836, în ediţia din 1843 apar *calcula, compara* etc[4].

Soluţii foarte diferite sunt adoptate în diverse lucrări, în încercarea de a crea noi substantive care să exprime noţiuni abstracte, în primul rând. Nu o dată au fost înregistrate formaţii paralele cu acelaşi element vechi derivativ, **-itate** (întâlnit în diferite variante), dar cu istorii diferite. În această categorie se pot încadra cuvinte ca *simplitate* (Strajan, S, 101; Heliade, Pleşoianu, Căpăţineanu, la Ursu II, 463; Heliade, Maiorescu, în DLR), derivat creat în română, în vreme ce *simplicitate* (P.Maior, AR 1835, la Ursu II, 463; Asachi, Caragiale, în DLR) reprezintă un împrumut (din latină, franceză sau italiană). Alt exemplu îl constituie seria sinonimică în care se încadrează *majoritate* (Heliade, AR 1830, Caragiale, în DLR), provenit din latină, franceză sau germană şi *majorenitate* (Doc. 48 Trans. III, 549), cu finala tot în **-itate**, dar reprezentând un împrumut din germană[5]. Un alt sufix folosit pentru adaptarea unui neologism este vechiul **-eţe**[6], care apare destul de frecvent la finala unor cuvinte. Întâlnim astfel serii sinonimice alcătuite din: *fineţe* (Maiorescu, în DA), împrumut latino-romanic, şi *finătate* (L.-Massim, D), derivat în română de la *fin*; *nobleţe/nobleţă* (Negulici, la Ursu II, 384; Filimon, Alexandrescu, în DLR), cuvânt latino-romanic, *noblesă* (CR 1829, Asachi, Fabian-Bobb, la Ursu II, 383–384), provenit din franceză sau germană, *nobilitate* (Negulici, la Ursu II, 384; Alexandrescu, Pann, în NDU), împrumut savant din latină şi *nobileţă* (L.-Massim, D), de proveniență italiană. Amintim, în aceeaşi categorie, şi pe *largitate* (L.-Massim, D), creat în română, alături de *largheţe* (Costinescu, V, în DLR), provenit din italiană sau franceză, şi *largitudine* „libertate" (Eminescu, D), împrumutat din latina literară. Alături de cuvinte cu finala în **-itate** apar derivate cu **-ism**[7]**,** recent intrat în limbă şi nu foarte productiv. Astfel, se înregistrează un neologism ca *feodalitate/feudalitate* (Odobescu, în DA; Bălcescu, în NDU; L.-Massim, D), de origine franceză sau italiană şi *feudalism* (Negruzzi, în DA), împrumutat tot din una din cele două limbi amintite înainte; un cuvânt mai vechi ca *păgânătate* „păgânism; mulţime de păgâni" (Eminescu, D), alături de *păgânism* (Tiktin, G, 145; Alecsandri, O IV, 164; L.-Massim, D), creaţie românească. Uneori, în încercarea de a adapta un cuvânt nou se aplică un sufix vechi, ca **-nic** la un împrumut care prezintă în limba de origine un sufix, realizându-se astfel o dublă

[4] CILRL III, p. 143. Pentru problemele legate de adaptarea verbelor de proveniență latino-romanică, vezi Ursu I, p. 332–348.

[5] În legătură cu sufixul **-itate** (**-ătate**) vezi Magdalena Popescu-Marin, *Contribuţii la studiul derivării cu sufixele din seria* **-(t)ate**, în SMFC VI, p. 55–68; Ursu I, p. 301–302.

[6] Vezi Magdalena Popescu-Marin, *Evoluţia sufixului* **-e(a)ţă**, **-e(a)ţe** *în limba română*, în *Omagiu lui Alexandru Rosetti la 70 de ani*, Bucureşti, 1965, p. 720–721; Oprea-Nagy, ILRL, p. 173–177.

[7] Vezi Jana Albin, *Sufixele* **-ism** şi **-ist**, în SMFC I, p. 123–132.

BDD-A585 © 2009 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:51:59 UTC)

sufixare. Aşa se face că *naţional* (Manliu, GI, 343; *Propăşirea*, 433; Gusti, G, I), provenit din latină sau din franceză a fost înregistrat în texte alături de *naţionalnic* (Şincai, Ţichindeal, la Ursu II, 373), derivat în română de la *naţional*[8].

Uneori sinonimele întâlnite sunt formate de la baze diferite, cu acelaşi sufix sau cu sufixe diferite. În această categorie se încadrează, de exemplu, dubletele care prezintă sufixul **-esc** sau **-ean**: *italesc* (Rus, I, 243), *italienesc* (Budai-Deleanu, în NDU; Loga, în LR, 2/1992, 62) şi *italian* (Budai-Deleanu, Eminescu, în NDU), *europenesc/europienesc* (Rus, I, VI; Alecs., O IV, 188), şi *european* (Eminescu, în NDU), sau *populaţie* (AR, 1829, Bolintineanu, Negruzzi, în DLR), *populaţiune* (DIR I, partea II, 40), ambele create de la corespondentul francez, *poporaţiune* (DIR I, partea II, 20,30,31), calc după acelaşi cuvânt de origine franceză, *împoporaţiune* „popor"(Doc. 48 Trans. III, 309) şi *împoporare* (Rus, I, II, 237), ultimele două, cu circulaţie în textele scrise în Transilvania şi reprezentând calcuri după corespondentul german *Bevölkerung*.

Cele mai frecvent întâlnite sunt oscilaţiile între derivatele neologice în **-ie** şi **-iune**, în marea lor majoritate reprezentând împrumuturi latino-romanice şi, foarte rar, creaţii româneşti[9]. Finalele în **-ie** apar în tot felul de cuvinte moştenite din latină, ca şi în cuvinte de diferite origini împrumutate până în secolul al XIX-lea, **-ie** fiind un sufix bine reprezentat şi destul de productiv. Prezenţa lui este frecventă şi în secolul al XIX-lea, în numeroase împrumuturi, substantive cu valoare abstractă, care denumesc de cele mai multe ori acţiuni. Alături de **-ie** apare şi un alt sufix, **-iune** (corespondentul românesc al lat. **-tio, -tionis**, fr.**-tion**, sau al it. **-tione**, **-tio**). Cuvintele care prezintă **-ie** apar cu precădere în lucrările publicate la începutul secolului, mai ales în cele realizate de reprezentanţii şi urmaşii Şcolii Ardelene, dar şi în alte scrieri. *Lexiconul* de la Buda, ca şi lucrările lui Paul Iorgovici, scrise într-o perioadă anterioară, furnizează destule exemple. Frecvenţa derivatelor care au în structură pe **-iune** începe să fie tot mai mare pe măsură ce ne apropiem de mijlocul secolului şi creşte în perioadele următoare, ca urmare a adoptării lor nu numai de latinişti, dar în egală măsură şi de către ceilalţi oameni de cultură. *Dicţionarul* lui Laurian şi Massim oferă cu predilecţie un număr apreciabil de asemenea forme. În egală măsură ele apar şi în tot felul de lucrări literare, ştiinţifice, administrative, sau în presă. Aproape în toate cazurile ne aflăm în prezenţa unor împrumuturi din latină sau din limbile romanice. Creaţiile româneşti sunt foarte rar întâlnite şi au nu o dată valenţe stilistice speciale. Spre sfârşitul secolului se poate constata, în cazul existenţei unor dublete în **-ie** şi **-iune**, o preferinţă clară manifestată pentru primele. Oscilaţiile între formele cu unul sau altul din aceste două sufixe sunt mai evidente când sunt consemnate la acelaşi autor sau, mai mult, în acelaşi text. Astfel, *instrucţie* şi *instrucţiune* sunt prezente în acelaşi document ministerial (DIR II, 280), *mutaţie* „schimbare" şi *mutaţiune* apar, de asemenea, în acelaşi text (DIR II,

[8] *Cf.* Ursu I, p. 321–322; Oprea-Nagy, ILRL, p. 212–213.

[9] O discuţie amplă asupra tuturor problemelor legate de aceste două sufixe la Oprea-Nagy, ILRL, p. 184–192; Ursu I, p. 285–294.

BDD-A585 © 2009 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:51:59 UTC)

40 şi 46), *intenție* şi *intențiune*, *impresie* şi *impresiune* coexistă în proza eminesciană (Eminescu, D) etc. Opțiunile, în situații de felul celor menționate, încep să se contureze mai clar: există cuvinte, destul de numeroase, pentru care forma adoptată în final este cea terminată în **-ie,** există încă destule oscilații şi se vor stabili abia spre jumătatea secolului următor formele corecte acceptate de limba literară. Fapt este că spre sfârşitul secolului al XIX-lea, odată cu scăderea în importanță a latinismului şi grație efortului în această direcție a unor scriitori de seamă, ca Alecsandri[10], de exemplu, se manifestă clar tendința de renunțare la tipul de derivate în **-iune** în favoarea celor în **-ie**. Abuzul de cuvinte cu finala **-iune** devine în această perioadă un mijloc stilistic de caracterizare a personajelor sau de realizare a comicului. Efectele stilistice amintite se pot urmări în limbajul lui Rică Venturiano sau în vorbirea Ziței din *O noapte furtunoasă*, în replicile celebre, în care Caragiale foloseşte şi un derivat ca *polițiune* „poliție".

Nu o dată, alături de variantele cu **-ie** şi **-iune** apar, în lucrările latiniştilor sau în cele ale analogiştilor, forme în **-ciune** (cu un fonetism care reproduce tratamentul lui *t* urmat de *i* în hiat cu *o* accentuat în elementele latine moştenite). Ele coexistă cu substantivele în **-re**, modelate după cele provenite din vechile infinitive lungi. Se înregistrează, astfel, *derivație* şi *derivațiune* (Manliu, G, 122; L.-Massim, D) alături de *derivăciune* (Bălăşescu, G, 136) şi *derivare* (L.-Massim, D), toate cu acelaşi sens; *prepoziție* (Heliade, CR 1832, Bolintineanu, în DLR) şi *prepozițiune* (Manliu, G, 20; L.-Massim, D); *observație* (Manliu, G, 31; L.-Massim, D), *observațiune* (L.-Massim, D) şi *observare* „observație" (Manliu, G, 9, 95; L.-Massim, D).

La fel de caracteristică pentru epoca de care ne ocupăm este prezența derivatelor, de la împrumuturi recente, cu vechiul prefix privativ **ne-**, alături de cele cu **in-** (**im-**)[11], care reprezintă, de regulă, împrumuturi latino-romanice. Se poate observa că acestea din urmă sunt tot mai frecvent întâlnite spre sfârşitul secolului al XIX-lea. Astfel, spre deosebire de *Lexiconul* de la Buda, în care sunt practic inexistente, cuvintele care prezintă **in-** sunt extrem de numeroase în *Dicționarul* lui Laurian şi Massim. Ca şi în cazul formațiilor cu **-ie** şi **-iune**, ele se întâlnesc în diverse categorii de texte, aparținând atât stilului ştiințific, cât şi celui beletristic şi administrativ. Menționăm că exemplele cu **ne-** care urmează sunt derivate româneşti de la împrumuturi latino-romanice sau calcuri/traduceri după cuvintele corespunzătoare latino-romanice, în vreme ce sinonimele lor cu **in-**(**im-**) sunt toate recent/relativ recent adoptate în epoca de care ne ocupăm. Astfel, *neatârnare* (Doc. 48 Trans. III, 485; Heliade, Alecsandri, în DLR), frecvent folosit mai ales în prima parte a secolului, calc după corespondentul din franceză, este înregistrat alături de *independență* (Negruzzi, Russo, în DLR; Eminescu, D), care îl înlocuieşte treptat; *necorigibil* (DIR I, partea II, 35) există alături de *incorigibil/*

[10] Vezi Alecs. O IV, p. 323–324.
[11] *Cf.* Florica Ficşinescu, *Prefixul negativ* **ne-**, în SMFC IV, p. 3–14; Ursu I, p. 330–332.

BDD-A585 © 2009 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:51:59 UTC)

*incorigibile* (Negruzzi, Maiorescu, în DA; L.-Massim, D); alături de *nelegal* (Doc. Unire, Mold., 7) este folosit şi *ilegal* (Maiorescu, în DLR); *nepersonal* (Manliu, G, 43) şi *nefăţesc* (Loga, G., 91), care reprezintă un calc după un corespondent latino-romanic, se folosesc în egală măsură cu *impersonal* (Budai-Deleanu, la Ursu II, 328), *impersonale* (Tempea, la Ursu II, 328; L.-Massim, D); *neuman* (DIR I, partea II, 248), apare alături de *inuman* (L.-Massim, D); *neviolabilitate* (Eminescu, D) a fost înregistrat în scrierile eminesciene lângă *inviolabilitate* (Eminescu, în NDU). Nu o dată cuvintele de origine latino-romanică care prezintă prefixul privativ **ne-** (*necontestat*, în Doc. Unire, Mold, 7) au fost înregistrate alături de sinonimele lor, derivate mai vechi (*netăgăduit*, Bălcescu, Ghica, în DLR). În general se poate spune că în secolul al XIX-lea **ne-** este extrem de productiv. El se întâlneşte în mulţi termeni recent intraţi în româna literară. Vom cita spre exemplificare câteva substantive şi adjective înregistrate la Eminescu, în poezie şi în proză: *neclar*, *nefast, nepermis, nerealizabil, neregularitate* (Eminescu, D). În plus este de remarcat faptul că aceste cuvinte, ca şi multe altele pe care nu le-am amintit aici, circulă în această formă în limba română actuală.

Concluzia care se impune la capătul discuţiei noastre este că frecvenţa mare a „concurenţei termenilor” în secolul al XIX-lea este, aşa cum ne-am aşteptat, specifică epocii. Cercetarea este interesantă nu numai pentru fenomenul în sine, ci mai ales pentru că reflectă foarte bine, uneori mai bine ca altele, procesul extrem de complicat pe care îl presupune o schimbare esenţială de structură a lexicului unei limbi.

ABREVIERI

| | | |
|---|---|---|
| Alecs., O IV | = | V. Alecsandri, *Opere* IV. Proză. Text ales şi stabilit, note, variante de Georgeta Rădulescu-Dulgheru, Bucureşti, 1974. |
| AR | = | *Albina românească*. Gazetă politico-literală, Iaşi, 1829–1850. |
| Bălăşescu, G | = | Nicolau Bălăşescu, *Gramatică rumână* pentru seminarii şi clase mai înalte, ediţia I, Sibiu, 1848. |
| CILRL I-III | = | *Contribuţii la istoria limbii române literare în secolul al XIX-lea*, vol. I–III, Bucureşti, 1956–1962. |
| Costinescu, V | = | Ion Costinescu, *Vocabular româno-francesu*, Bucureşti, 1870. |
| CR | = | *Curierul rumânesc*. Gazetă politică, comercială şi literară, Bucureşti, 1829 ş.u. |
| DA | = | *Dicţionarul limbii române*. Tomul I–II, Bucureşti, 1913–1949 (Academia Română). |
| DB | = | Ioan Antonovici, *Documente bârlădene*, vol. I–III, Bârlad, 1911–1915. |
| DIB | = | *Documente privind istoria oraşului Bucureşti,* [Bucureşti, 1960]. |
| DIR I–II | = | *Documente privind istoria României*. Războiul pentru Independenţă, vol. I–II, Bucureşti, 1952–1954. |
| DLR | = | *Dicţionarul limbii române* (Serie nouă), tomul VI–XIV, Bucureşti, 1965–2008. |
| Doc. 48 Trans. III | = | *Documente privind revoluţia de la 1848 în ţările române*. C. Transilvania, vol. III (sub redacţia acad. Ştefan Pascu), Bucureşti, 1982. |

BDD-A585 © 2009 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:51:59 UTC)

Doc. Unire = *Documente privind unirea principatelor*. Vol. I, Documente interne (1854–1857), Bucureşti, [1961].
Eminescu, D = *Dicţionarul limbii poetice a lui Eminescu*. Sub redacţia acad. Tudor Vianu, Bucureşti, 1968.
Gheţie, ILRL = Ion Gheţie, *Istoria limbii române literare*. Privire sintetică, Bucureşti, 1978.
Gusti, G = D. Gusti, *Geografia veche pentru clasele coleghiale din Academia Mihăileană*, Iaşi, 1843.
ILRLV = *Istoria limbii române literare*. Epoca veche (1532–1780), de Gheorghe Chivu, Mariana Costinescu, Constantin Frâncu, Alexandra Roman Moraru şi Mirela Teodorescu. Coordonator Ion Gheţie, Bucureşti, 1997.
L. Massim, D = *Dicţionariul limbei române* după însărcinarea dată de Societatea Academică Română. Elaborat ca proiect de A.T. Laurian şi I.C.Massim, Bucureşti, 1871–1876.
Loga, G = Constantin Diaconovici Loga, *Gramatica românească*. Text stabilit, prefaţă, note şi glosar de Olimpia Şerban şi Eugen Dorcescu, Timişoara, 1973.
Manliu, G = I. Manliu, *Gramatica românească*, ed. 27, Bucureşti, 1885.
Manliu, GI = I. Manliu, *Gramatica istorică şi comparativă a limbii române* pentru cursul superior, Bucureşti, 1894.
NDU = Ioan Oprea, Carmen-Gabriela Pamfil, Rodica Radu, Viorica Zăstroiu, *Noul dicţionar universal al limbii Române,* Bucureşti-Chişinău, 2006.
Oprea-Nagy, ILRL = Ioan Oprea, Rodica Nagy, *Istoria limbii române literare*. Epoca modernă, Suceava, 2002.
*Propăşirea* = *Propăşirea*. Foaie ştiinţifică şi literară. Ediţie îngrijită de Mariana Costinescu şi Petre Costinescu, Bucureşti, 1980.
RCO = Al. Rosetti, B. Cazacu, Liviu Onu, *Istoria limbii române literare*, vol. I. De la origini până la începutul secolului al XIX-lea. Ediţia a doua revăzută şi adăugită, Bucureşti, 1971.
Rus, I = Ioan Rus, *Icoana pământului sau carte de geografie*, tom. I–III, Blaj, 1842.
SMFC I–VI = *Studii şi materiale privitoare la formarea cuvintelor în limba română*, vol. I–VI, Bucureşti, 1959–1972.
Strajan, S = Mihai Strajan, *Manual de stilistică* cu indicaţii şi exemple…, Bucureşti, 1880.
Tiktin, G = H.Tiktin, *Gramatica română*. Etimologia şi sintaxa, ed.III, Bucureşti, 1945.
Ursu I–II = N.A. Ursu, Despina Ursu, *Împrumutul lexical în procesul modernizării limbii române literare*. Vol. I *Studiu lingvistic şi de istorie culturală*, Iaşi, 2004; vol. II *Repertoriu de cuvinte şi forme*, Iaşi 2006.

*Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al.Rosetti”*
*Bucureşti, Calea 13 Septembrie nr. 13*

## PROBLÈMES DE SYNONYMIE DANS LE ROUMAIN LITTÉRAIRE DU XIX[e] SIÈCLE

(Résumé)

L’auteur se propose de mettre en évidence le phénomène de la „concurrence des termes” synonymiques au XIX[e] siècle dont la structure est celle d’un dérivé plus ou moins analysable en roumain, comme effet de l’emprunt de nombreux néologismes romans.

**Cuvinte-cheie**: sinonime, formarea cuvintelor, secolul al XIX-lea.
**Mots-clés**: synonymes, formation des mots, le XIX[e] s.

**BDD-A585 © 2009 Editura Academiei**
**Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:51:59 UTC)**